

שבת הראי"ה

פנינים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת
כי תצא

גליון מספר 39

יצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זצ"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' אנה פרנק 18 בת- ים דירה 10, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com
ליצירת קשר עם הארגון ניתן להתקשר: 0507-583810 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il

אורות הפרשה

הודאיות של הרצון העליון, של "זה שאמר ונעשה רצונו", ה"ודאי שמו כן תהילתו" [מתוך הקדמת הרצ"ה לביאור 'עולת ראי"ה' (למין הראי"ה) על הסידור].

זְכוּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדַרְכַּךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם
[כד, ט].

פסוק זה הוא אחד מ'שש זכירות' שנוהגים לומר מדי יום אחר תפילת שחרית. ובסידור 'עולת ראי"ה' [ח"א עמ' שלד] מובא שמרן הראי"ה זצ"א הוסיף על אמירת פסוק זה את הנוסח הבא: "שנענשה בצרעת על שדברה במשה" [ע"פ כתי"ק בסידור 'שער השמים' להשל"ה ז"ל].

וכך כותב מרן הראי"ה בביאור פסוק זה:
"נראה שבכלל זה ג"כ לזכור תמיד שאין כל הנביאים דומים למעלת משה רבינו ע"ה. שהרי מרים דימתה מעלתה למעלת כל הנביאים, ונענשה על דבור ההשתוות למעלת משה ע"ה. ודבר זה צריך זכירה, מפני שהוא חומה בצורה אל תורת ד', ונצחיותה, כיוון שהשי"ת גזר אומר שאין שום נביא דומה לו במעלתו, וא"כ אי אפשר שיהיה נביא המבטל ח"ו את דבר אחד מדבריו, ואע"פ שכבר נאמר שלא קם עוד נביא, מכל מקום נוסף כאן חיוב זכירה תמידית" [עולת ראי"ה ח"א עמ' שלד].

פי יקרא קן צפור לפניך וגו' [כב, ו].

בירור חשוב בעניין מצווה זו מוסר לנו הרצ"ה בשם אביו מרן הראי"ה:
"למוד ערוך קבע לנו אאמו"ר הרב זצ"ל בחלוקי הגדרים שבין תורה ותפילה, שכן הואיל באר את החילוק שבדברי קודשו של הרמב"ם ב'מורה נבוכים' [ח"א פרק מח], בטעם מצוות שילוח הקן שהוא משום צער בעלי חיים, לעומת סתם המשנה בפרק ה' דברכות, שנפסקה להלכה בחיבורו הגדול בהלכות ברכות, שהאומר "על קן ציפור יגיעו רחמיך" משתקין אותו, כי באמת אין המשנה פוסלת כלל בהחלט את נתינת הטעם הזו למצווה, אלא פוסלת היא את הכנסתה לתוך מטבע התפילה; כי הטעם הזה כשהוא לעצמו בודאי ניתן להאמר בתור הסברה אפשרית למצוות ד', בכלל כל ריבוי פניה וטעמיה של תורה [וכמו שהראה הגרע"ק איגר זצ"ל בגליון הש"ס שם לזוהר פרשת אמור ולמדורש רבה פרשת תצא], וכמו שיש מקום לכמה סברות ודעות בחקירת הבנתה של תורה כן יש מקום לדעה זו במהלך דברי מורה הנבוכים, ולא בתורה החלטה שזהו טעמה של המצווה, כי מי בא בסוד ד' – אבל בתפילה אין מקום לסברות ודעות מסופקות ובלתי מוחלטות (וכעין זה העיר גם התו"ט שם), אלא לודאיות המוחלטת והמיוחדת, שהיא בכלליותה כוללת בתוכה ממילא גם את כל פרטי הסברות והדעות השונות המתאימות לאמיתתה של תורה,

אורות הראי"ה

קשריו של מרן הראי"ה קוק זצ"א עם ר' חיים מבריסק זצ"ל

לאחר שנסגרה ישיבת וולוז'ין נעשה ר' חיים לרב העיר בריסק.
בנו הוא הגאון המפורסם ר' יצחק זאב הלוי סלובייצ'יק (הגרי"ז) – ה'בריסקער רבי'.

מכין את השיעור עם הראי"ה

ר' חיים היה מוסר כשלושה שיעורים כללים כל שבוע, שהצטיינו בסגנון מיוחד, סגנון שונה מצורת לימודו של הנצי"ב – ראש הישיבה. הנצי"ב היה ידוע כשלם בכל חלקי התורה, ומתוך כך השיעורים שלו היו מכוונים יותר להלכה. לעומתו רבי חיים מבריסק נודע כעמקן מבריק, שיטת הלימוד שלו הפכה לשיטה המקובלת כיום בישיבות.

שלא כמו רוב החריפים בישיבה, שנמשכו יותר אחר שיעורי המבריקים של רבי חיים, הראי"ה קוק היה מקושר יותר לגאון הדור הנצי"ב.

כמובן, גם מצד הגאון ר' חיים, הייתה חיבה יתירה נודעת לראי"ה, שהיה אז כבן תשע עשרה, וכבר נודע לעילוי עצום, בקיא וחריף. כידוע היה ר' חיים משתף בחורים מעולים בהכנת ה'שיעור' שלו, הללו היו מקשים ומפרקים והדברים היו מתלבנים ומתבררים. והיה ר' חיים שמח לשתף במיוחד את הראי"ה, כיוון שנוסף על יושר הבנתו היה ידוע כבקי גדול, והיה מפנה את

בשבועות הקודמים סיפרנו על קשריו המיוחדים של מרן הראי"ה עם רבו הגדול הנצי"ב – ראש ישיבת וולוז'ין המעטירה. גם כתבנו על קשריו של הראי"ה עם בנו של הנצי"ב, רבי חיים ברוך זצ"ל. השבוע נספר על קשריו של הראי"ה עם הגאון רבי חיים הלוי סלובייצ'יק זצ"ל, ששימש כר"מ ומגיד שיעור לצידו של הנצי"ב, בעת שלמד הראי"ה בוולוז'ין.

תולדות חייו של ר' חיים

רבי חיים סלובייצ'יק, המכונה בפי רבים 'רבי חיים מבריסק', היה מגדולי ישראל בדורו, ואבי שיטת בריסק בלימוד הגמרא.

ר' חיים נולד בעיירה וולוז'ין בשנת תרי"ג לאביו ר' יוסף דב (יושע בער) סלובייצ'יק, ראש ישיבת וולוז'ין. בהיותו נער עזב ר' חיים את עיירת הולדתו – וולוז'ין, ועבר לסלוצק, בעקבות אביו שנאלץ לפרוש מהישיבה.

בשנת תרל"ג, בהיותו בן עשרים, נשא לאשה את נכדתו של הנצי"ב (בת לחתנו ר' רפאל ספירא שכינה לצידו כמשנה ראש ישיבת וולוז'ין ואח"כ היה לראש הישיבה ואב"ד וולוז'ין). לאחר נישואיו חזר ר' חיים לוולוז'ין, וכעבור שבע שנים (בשנת תר"מ) בהיותו בן עשרים ושבע, נתמנה לראש ישיבה כמשנה לגאון הנצי"ב, שהיה מבוגר ממנו בעשרות שנים.

העלון מוקדש להצלחתו של אור בן לבנה שיחי
לרגל יום הולדתו – ט"ז אלול (יום הולדתו בקודש של מרן הראי"ה זצ"א)

תשומת ליבו של הגאון המעמיק למקורות נוספים בש"ס ובחידושי האחרונים כדוגמת רבי עקיבא איגר, שיש בהם לבנות ולספור.

דרך הלימוד של הראי"ה

מספר הגרמ"צ נריה זצ"ל, תלמידו של הראי"ה:

בשנות לימודי בישיבת מרכז הרב, שאלתי את מרן הרב על לימודו בוולוז'ין. תשובתו של הרב הייתה כי בעיקר הושפע מאוד מאישיותו של הנצי"ב – הוא היה האישיות שכל מה שהיה בה, הכל בא אצלו מלימוד תורה, מעמלה של תורה, ואישיות זו הטביעה בו את רשמי העמוקים. כששאלתי על המגע עם הגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל, אמר לי שאמנם היה נכנס אליו לפני השיעור ואחרי השיעור ונושא ונותן אתו בלימוד, אך לא יכול היה להתקרב אליו יותר בדרך לימודו, כי הוא (הראי"ה) היה מושפע מדרך הלימוד של רבי ראובן (רבה של דווינסק ומגדולי דורו) שהדריך אותו עוד בילדותו ואמר לו: "כל סבא שבועלם היא חשודה, היא צריכה להיות מפורשת (בש"ס וראשונים) או כמעט מפורשת". וכך נטה יותר לדרך לימודו של הנצי"ב, שבבקיאותו העצומה בכל חדרי תורה היה לעיניים לכל באי בית מדרשו, ושכאמור צמחה אישיותו כולה מעמלה של תורה [טל הראי"ה עמ' סז].

(הרצ"ה מסר בשם אביו את לשונו של רבי ראובן מדווינסק: "שצריך להזהר שלא לחדש סברות חדשות, כי הסברות שיש בש"ס מספיקות").

ועם זאת מוסר הרצ"ה, כי ברישימה אוטוביוגרפית קצרה, שכתב הרב ביפו, ציין בין השאר, כי עם היותו קרוב יותר להנצי"ב, נתבשם גם משיטת הלימוד של רבי חיים, מתוך המו"מ בהלכה שהיה קשור בשיעורי הגר"ח ביישיבה [שם עמ' סח].

במאמרו המפורסם של הראי"ה על הנצי"ב (בשבועות הקודמים סיפרנו את הרקע לכתיבת המאמר) הוא כותב: "הגאון ר' חיים מרצה שלוש פעמים בשבוע שיעור בסוגיות הש"ס, ורבים יתפלאו מאוד על סגנונו החד, ועם זה הולך למישרים בדרך ההגיון והסברא הישרה".

שיטות שונות היו לשני המאורות הגדולים האלה ביישיבת וואלוז'ין – הנצי"ב ור' חיים. שניהם יצרו תלמידים גדולים בתורה כצלמים וכדמותם. כמעט כל מורי התורה הגדולים שבשני הדורות האחרונים הם תלמידיהם של שני גדולים אלו ביישיבת וולוז'ין.

גאונותו המיוחדת של ר' חיים

הראי"ה (ואף בנו הרצ"ה) רחשו כבוד רב כלפי גאונותם וצדקותם של ר' חיים וצאצאיו. ופעם כשהגאון ר' יוסף-דב סולובייצ'יק (נכדו של ר' חיים מבריסק), ביקר בארץ ונכנס אצל הראי"ה קוק, אמר הראי"ה אח"כ שדרך חשיבתו דומה לדרך של סבו הגדול, והוא שמח שיש המשך לדרך הגאונות של המשפחה. באותו זמן היה הגר"ד סולובייצ'יק בן שלושים, ובעקבות דברי אביו הלך הרצ"ה לשמוע שיעור שלו.

(יודעו שהגר"ד – קרובו של ר' יוסף דב – התבטא: "הגר"ד הוא הגאון הכי גדול באר"ב").

בקשר לר' חיים מבריסק אמר פעם הרצ"ה (בנו של מרן הראי"ה) ששתי דמויות מיוחדות היו בעולם התורה, האחד שצדקותו הסתירה את גאונותו, וזה היה ה'חפץ חיים'. והשני שגאונותו הסתירה את צדקותו, וזה היה רבי חיים מבריסק. (וכך גם מוסרים בשם ר' חיים עוזר גרודזינסקי שאמר כך).

מכתבו של ר' חיים לראי"ה

ממכתב שכתבו ר' חיים מבריסק וה'חפץ חיים' לראי"ה קוק בשנת תרס"ח, בהיות הראי"ה הגאב"ד דיפו והמושבות (ובאותו זמן היה הראי"ה בן ארבעים ושלוש), אנו יכולים ללמוד על היחס החם שהיה בין גדולי עולם אלו לראי"ה. וכך פונים אליו שני גדולי הדור, שהיו מבוגרים ממנו כעשרים וחמש שנים:

"כבוד הרב הגאון המפורסם, סיני ועוקר הרים, צדיק בדרכיו, כבוד קדושת מוהר"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א". מופיע פה ביטוי מיוחד: 'צדיק בדרכיו', שנכתב מתוך ההכרות האישית וההערכה הגדולה שהייתה לשני גדולי עולם ביחס לראי"ה.

במכתב הם מוסרים לו תרומה עבור התלמוד תורה ביפו, מעיזבון של אחד הנדיבים שנפטר (ושני גדולים אלו היו ממונים על ביצוע צוואתו וסידור כספיו) [אגרות הראי"ה: אגרת לה. ועיי"ש אגרת מ"ה].

יחסו של הגר"ד למרן הראי"ה

גם בנו של ר' חיים – הגאון רבי יצחק זאב מבריסק, שהיה מגדולי ומנהיגי היהדות החרדית, התייחס בכבוד רב ובהערכה עצומה כלפי הראי"ה. הגר"ד

היה מתנגד חריף לתנועה הציונית, והאשים אותה ברוב תחלואי העם היהודי באותם הימים, ואף את הרבנים התומכים בציונות ביקר בחריפות, אך עם כל קנאותו כיבד מאוד את מרן הראי"ה קוק והכיר בגדולתו, כפי שניתן לראות במכתביו, בהם הוא מכנה אותו: "פאר הדור", "תפארת ישראל" וכדומה. בסוף אחד ממכתביו הוא כותב: "הנני המכבד ומוקיר את רום הדרת גאונו בכל רגשי כבוד ויקר".

כמו כן היה הגר"ד מציע לאנשים שהיו זקוקים לרחמי שמים, ללכת להתברך אצל הגר"מ חרל"פ זיע"א (ראש ישיבת מרכז הרב) כדי שיתפלל עליהם, וכן היה שולח אנשים לגה"צ ר' אריה לוינ' זצ"ל, ושניהם היו תלמידים מובהקים של הראי"ה. ידוע גם שהעריך מאוד את הרב צבי יהודה, בנו יחידו של מרן הראי"ה, ואף התבטא כי הוא "ירא שמים מופלא".

מסתבר כי יש עוד סיפורים על יחסו החם לראי"ה, אך לצערנו קמו אנשים ששמו להם למטרה להעלים את הערצת גדולי ישראל למרן הראי"ה, ואף להמציא סיפורים, שמועות ו'עובדות' שלא היו ולא נבראו, ואף לתלות – למרבה החרפה – בגדולים וצדיקים שכביכול חשבו כך. ומפני כך אין בידינו עוד מידע מוסמך על ההערצה של הגר"ד לראי"ה קוק.

דעת מרן ה'חפץ חיים' על הקנאים

והואיל ואותם אינשי דלא מעלי מרכזים את מלאכתם הבזויה במיוחד בעניינים אלו של יחסו של הגר"ד כלפי מרן הראי"ה זיע"א, נזכיר כאן כמה דברים שהורונו רבותינו בעניין חובת ההקפדה על כבוד תורה, ובמיוחד כבודו של האדם הגדול בענקים מרן הראי"ה זיע"א.

כך כותב הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל (בעמח"ס 'עבודת הקרבנות'): "התפלץ ליבי בקרבי בשומעי שאנשים אשר בשם שומרי תורה ומצווה יתיימרו יהינו לבזות את האי גאון וצדיק חסיד ועניו נשיא ארעא קדישא מרן ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א... ביודעי שאדוני מורי וחמי ה'חפץ חיים' שליט"א המוקיר ומחבב מאוד את כבוד מרן הגר"א הכהן שליט"א שנפשו היה דאבה מאוד עליו בשומעו אודות הרדיפות עליו... (ודברי שמצה הנוגעים בכבוד מרן הגר"א קוק שליט"א לא העיז אף אחד לאמר בפניו ומכתבי הפלסתר היה סר עיניו בבוז מכלי לפותחם)" [מובא בחוברת 'לכבודה של תורה'].

כאשר נודעו למרן ה'חפץ חיים' מעשי עזות הפנים והחציפות נגד הראי"ה וגדולי ירושלים, הוא התרגש מאוד ובמשך כמה רגעים מרט שערותיו. מרוב צדקותו וקדושתו, נשאר עצור פנים, ואחר כך אמר: "אלו ערלעכע יידן שבירושלים?!" ("אלו יהודים חרדים שבירושלים?!") "אלו תלמידי חכמים שבירושלים?!" הוא חזר על זה כמה פעמים, ואז הוציא מפיו מילים מזעזעות אלה, שקשה לחזור עליהן: "די קינדער פון די ערלעכע יידן וועלן זיך אויסשמאדן?!" ("ילדי הצדיקים האלה יהיו משומדים?!"). כך התייחס מרן ה'חפץ חיים' אל אותם המתהדרים ב'קנאותם', שהתירו לעצמם לסלף האמת בשביל ביזוי ת"ח.

חובה מיוחדת עלינו בחודש הרחמים והסליחות להיטהר מהנגע הרע והמביש הזה, שנעשה ל"ע כהיתר במקומות מסוימים. ויה"ר שנזכה בקרוב לבחינה הנפלאה של תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם! אכ"ר.

בעז"ה בשבוע הבא נספר על מרן הראי"ה זיע"א ויישיבת וולוז'ין

ותורה יבקשו מפיהו

"גאון עוזנו ותפארתנו כתר ישראל הודו והדרו מרן אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א.

אחרי דרישת שלומו, בחיל ורעדה.

שלשום קיבלתי מכתביו הקדושים, וכל חדרי לבבי נתמלאו אורה, ומה מאוד נפלאתי על קישור הנפשות, ואיך מרגיש מרן שליט"א בכאבי נפשי ולהזהירני שלא אצטרע ח"ו. כיוון מאוד את השעה.

... אני מקווה לחסדי ד' כי לא יאונה למרן שליט"א צדיק העולם כל אורן, ומכבודו לא יפול צרור ארצה. כי כל הגדולים האמיתיים דפה אינם מתחשבים כלל עם איזה אנשים החפצים להקל בכבודו של מרן שליט"א.

ואני מחזק את עצמי בהשפעתו הקדושה שזכיתי לחסות בצל קדושתו. מה מאושר הייתי אם האציל מרן שליט"א איזה רגעים לכתוב לי, והיה בזה אור עולם שאינו נוגע רק לנו כי אם לכל מלוא העולם, כדברינו מאז.

עבדו הכותב בידיים רועדות, וכתבי יוכיח על זה, מפקד גאון קדושתו, וארכובתי דא לדא נקשן.

יעקב משה חרל"פ

[הד הרים' (אגרות הגר"מ חרל"פ זיע"א למרן הראי"ה זיע"א) אגרת כג].

העלון יוצא לאור בסיוע **יְהוָה שִׁיר** – הדוכן שלך לספרי קודש ומוסיקה יהודית. סניף ראשי: תחנה מרכזית ירושלים. פלאפון: 0524797380.

- ניתן לקבל את העלון בדוא"ל. שלחו לנו את כתובתכם ואנו נשלח לכם את העלון.
- יש לכם סיפור נדיר הקשור למרן הראי"ה? שלחו לנו את החומר ואנו נפרסמו בעז"ה.
- ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il
- כל תרומה חשובה לנו! עזרו לנו להמשיך ולהגדיל את התפוצה.